

zwakheid en ook de verzoeking in zich, dat wij het menschenwoord met Gods Woord verwarren of vereenzelvigen. Maar het sacrament doet nog scherper dan de prediking het a priori van Gods werk tegenover al ons werken en gelooven uitkomen. Hier voelen wij nog dieper, dat het eigenlijke van den eeredienst een „Ereignis“ is, waarover wij niet beschikken, doch waarin en waardoor beschikt wordt over ons.¹³⁾

Eveneens Barthiaansch is deze voorkeur, omdat het in het sacrament niet slechts om de waarheid, maar om de werkelijkheid gaat. Hier wordt het nog klaarder, dat het Woord Gods, dat over onze schepping en verzoening en verlossing handelt, ons niet slechts als ziel, maar in ons gansche menszijn, waartoe ook ons lichaam behoort, aangaat. Lichamelijkheid is het einde der wegen Gods.¹⁴⁾ Dit is dan ook de intieme gedachte, en niet zoozeer overwegingen van eerbied, als de sacramentele beweging ook ons lichaam zoo nauw bij den cultus betreft.

Barthiaansch is alverder deze voorkeur, omdat het sacrament het ons nog meer dan de prediking onmogelijk maakt, om aan het kruis voorbij te loopen en tot een theologie der glorie te vervallen. Het beteekent inderdaad de allerlaatste grens. Terwijl wij brood eten en wijn drinken — die op de avondmaalstafel niet zonder de opoffering van het schepsel aanwezig zijn — en zich hier aldus de natuur verheft tegen al ons stuk-denken en kapotpraten van de waarheid, worden wij teruggeworpen naar den allereersten aanvang, naar het eigenlijke eerste en laatste woord van God, dat slechts Hij ons zeggen kan en wil.¹⁵⁾

Maar hietegenover is het weer meer invloed van Tillich, om aan het sacrament een zekeren voorrang te geven, omdat door de schepping God in de natuur allerlei „Mächtigkeit“ gelegd heeft, en dus Zijn heerlijkheid beter in de stoffelijke dingen dan in den klank van woorden zich manifesteeren kan.

Wanneer de sacramentele beweging voorts zoo speciaal van de „verborgenheid“ des avondmaals spreekt, en daarin den eeredienst laat uitloopen, bedoelt ze hiermee niet, dat de Heere Jezus Christus in ons werkt al wat de teekenen ons voor oogen stellen op een wijze, die ons verstand te boven gaat en ons onbegrijpelijk is, gelijk de werking des Heiligen Geestes verborgen en onbegrijpelijk is. (Ned. Geloofsbel., art. 35). Maar met het mysterieuze van het sacrament bedoelt men, dat God zich wel openbaart, doch tegelijk verborgen houdt, en dat het teeken van Zijn openbaring tegelijk Zijn verbergings is.¹⁶⁾

Uit de overtuiging, dat de presentie Gods zich aan het avondmaal bijzonder manifesteert — hoe dit dan ook wordt ingedacht — wordt meer begrijpelijk. Indien dit het geval is, dan kan ook de plaats waar dit geschiedt geen gewoon kerkgebouw, maar moet het wel een soort gewijd huis zijn. Dan is ook de ambtsdrager, die het sacrament bedient, vooral priester, en dan is een zekere rangorde onvermijdelijk, hooger of lager, naarmate men dichter bij deze bediening of er verder vanaf staat. Dan moet ook het kerkelijk jaar nauwkeurig waargenomen. Want dit is niet meer het op gezette tijden herdenken van de heilsfeiten, maar een vernieuwing daarvan voor ons eigen leven (blz. 202). De avondmaalsvieringen op het ritme van het kerkelijk jaar zijn als 't ware de voortzetting van de Incarnatie van Christus.¹⁷⁾ Dan heeft zelfs telkens van Gods zijde een offerande, ja een zelf-overgave plaats. En dat hierbij de vleeschwording nog weer voorrang krijgt boven de kruisiging, laat zich volkomen begrijpen. De vleeschwording is immers het grootste christelijke mysterie of sacrament.¹⁸⁾ In haar blijkt het immers, dat, wanneer God komt, Hij niet alleen tot menschen, maar ook als mensch komt.¹⁹⁾

Doch door dit alles verliest de sacramentele beweging de beste goederen, die ons uit de handen der reformatie en van de apostolische kerk, ja van God zelf toegekomen zijn. Doch hierover D. V. in een slot-artikel nog nader.

E. D. KRAAN.

13) T. a. p., 429—430.

14) T. a. p., 434—435.

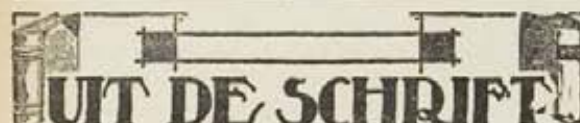
15) T. a. p., 439—440.

16) T. a. p., 439.

17) W. H. v. d. Pol, Liturgie, 27.

18) Barth, t. a. p., 439.

19) Emil Brunner, Das Gebot und die Ordnungen, 2, 41.

UIT DE SCHRIFT

Hemelvaart.

En als Hij dit gezegd had, werd Hij opgenomen, daar zij het zagen, en een wolk nam Hem weg van hunne oogen. Hand. 1:9.

Het is zeer moeilijk ons voor te stellen, wat Jezus' hemelvaart voor Hemzelf geweest is.

Wij zijn aardisch, en van nature zoeken we ons deel in dit leven; en zelfs als genade een nieuw, geestelijk en hemelsch leven in ons wrocht, en ons oog geopend werd voor de dingen die boven zijn, — dan blijft toch nog deze aarde met haar ver-

houdingen en haar goederen zulk een belangrijk aandeel behouden in ons denken, onze verwachtingen, onze geluksvoorstellungen. En wij kunnen ons daarom zoo moeilijk eenig denkbeeld geven van wat de hemelvaart voor Jezus zelf geweest is.

Toch betrof die hemelvaart eerst Hem, en past het ons bij dit heilsfeit vóór alles te bedenken, wat het voor Jezus beteekend heeft, dat Hij van deze aarde de hemelsche heerlijkheid binnenging.

Deze aarde, — wat had ze Hem anders gebracht dan strijd en lijden en dood? En dat waarlijk niet alleen aan het einde Zijns levens; doch van den aanvang af had Hij hier beneden den toorn Gods gedragen tegen de zonde; had Hij niet anders gekend dan menselijke en duivelsche vijandschap, waartegen Hij immer weer, zonder rust, moest inworstelen; had Hij slechts geademd in een wereld van boosheid, die Zijn heilige ziel met afkeer vervulde. En wel lag er vertroosting voor Jezus in de wetenschap dat Hij den wil des Vaders volbracht, en vertroosting ook in de liefde der discipelen; maar 't was zoo lang en zoo bang eer Hij aan dien wil des Vaders ten einde toe had voldaan, en hoeveel droefheid hebben onverstand en kleingeloof juist van die discipelen Hem aangedaan.

Maar nu, — de hemel.

Met welk verlangen moet Jezus omhoog hebben gezien; naar de volle rust en storeloze vrede, naar de verzadiging der vreugde voor Gods aangezicht; met welk een sterke begeerte heeft Hij het oogenblik verbeid, waarop de Vader Hem tot Zich wenkte, en den wolkenwagen Hem tegemoet zond.

De hemelvaart is voor Jezus een onbeschrijfbaar overgang geweest.

Daar den verzoenenden Vader te ontmoeten; geen toorn en verlating, maar enkel goedkeuring en liefde in Zijn oog te lezen; daar den Heiligen Geest in hemelsche mate te ontvangen; de zaligen te zien, die Hij kocht met Zijn bloed, en hun aanbidding te ontvangen; de engelen, en al de nooit geziene heerlijkheden des hemels.

Ja, — de nooit geziene heerlijkheden.

Want zeg nu niet, dat toch de Zoon van God de hemelsche schoonheid, waarin Hij thans ingeleid werd, reeds kende. Immers betrof het hier den mensch Jezus Christus. In Zijn menselijke natuur was Hij nimmer daarboven geweest. Nooit had Zijn menselijk oog den hemel gezien, noch Zijn oor de klanken daar vernomen. Jezus had wel de heil gekend, niet den hemel. Hoe zal Hij nu de volmaakte schoonheid bij God hebben genoten. En dan de heilige bevrediging Zijner ziel, dat Hij daarin het loon ontving op Zijn arbeid; dat Hij de opdracht des Vaders had vervuld, en Zijn liefde dien Vader een volkomen werk kon aanbieden; en dat Hij de Voorlooper was van een volk, dat straks eeuwig met Hem in de hemelsche heerlijkheid zou leven.

* * *

Is het niet goed, bij de hemelvaart vóór alles te denken aan wat deze voor Jezus zelf geweest is?

Wij doen dat te weinig.

Veelal geven we ons er eerst — zoo niet geheel — rekenschap van, wat die hemelvaart voor ons beteekent. Wat ze ons nut, is de vooropliggende vraag.

Maar toch, — waar deze laatste vraag waarlijk in het hart leeft, daar zal ook die andere niet ontbreken. Want het kan niet anders of een ziel, die behoeftig grijpt naar de schatten van Jezus' hemelvaart, zal in liefde en dankbaarheid Hem gedenken die ze verwierf. Al zouden we dan persoonlijk nog niet verzekerd zijn van ons deel aan Christus, dan zal het toch onze begeerte zijn dat Hij verhoogen en verheerlijkt worde, die Zich gaf voor verlorenen. Wie ongevoelig blijft voor de eere en zaligheid van Jezus Christus, hoe kan hij eenmaal zijn plaats hebben onder de schare der verlost, die daarboven jubelen zal: — Het Lam, dat geslacht is, is waard te ontvangen de eere en de aanbidding en de heerlijkheid.

Maar wie in de verhooging en genieting van Christus blijdschap en voldoening heeft, die mag daarin het kenmerk dragen, dat hij in liefde aan Christus verbonden is. Zou het Lichaam zich niet verheugen in de verheerlijking van het Hoofd?

Klimme dan op Hemelvaartsdag de Kerk des Heeren in den geest op naar de hoogte van den Olijfberg, en zie ze haar Heiland na in blijdschap over de zaligheid die Hij geniet.

Zelfs, — doch Zijn zegenende handen weer spreken die onderstelling, — maar zelfs indien Hij alleen voor Zichzelf ware opgevaren, dan nog zou het een feesture voor Zijn gemeente mogen zijn. Ze zou zelf meegenieten in de genieting van haar Jezus.

Hij die ter helle daalde voor zondaren, — Hij hebbe de eerste en hoogste aandacht bij Zijn hemelvaart. Zijn verheerlijking zij de diepste bevrediging onzer ziel. „Hij zal leven; en men zal Hem geven van het goud van Scheba, en men zal geduriglijk voor Hem bidden; den ganschen dag zal men Hem zegenen“.

U.

v. A.

KERKELUK LEVEN

Nieuwe meeningen inzake lijden en sterven. (V.)

Na Heidegger en Sternberger vraagt ook Max Scheler de aandacht. Over diens wetenschappelijke positie in het algemeen, met name over zijn phaenomenologische methode, spreken we hier thans niet. We wijzen slechts op enkele détailpunten, die met ons onderwerp in verband staan. We denken in de voornaamste plaats aan wat Scheler leert over lijden en dood. Van beteekenis zijn hier zijn geschriften: „Vom Ewigen im Menschen“, zijn opstel: „Vom Sinn des Leidens“, zijn boek „Wesen und Formen der Sympathie“ en zijn verhandeling over „Tod und Fortleben“. In deze laatste spreekt hij zich uit over wezen en kentheorie van den dood.

Hij stelt daarin drie vragen:

a. Wat is de dood?

b. Hoe is hij ons gegeven?

c. Wat voor zekerheid hebben wij in betrekking tot hem?

Schelers antwoord komt in hoofdzaak op het volgende neer.

Hetgeen wij „leven“ in biologischen zin noemen, doet zich aan ons voor op twee manieren: 1e. als een groep van eigenaardige vorm- en bewegingsphaenomenen, waar te nemen bij dieren, planten, menschen; 2e. als een proces, dat een eigen vorm en structuur heeft, behoorende tot zijn wezen. Dit proces verloopt aan een lichaam. Dit is een vaste, een constante grootheid, die als zoodanig den achtergrond vormt voor alle ondervindingen van de organen.

De structuur nu van elke willekeurige phase van het levensproces en van het bewustzijn daarvan, heeft drie „vlakken“: de directe aanwezigheid in het heden (x), verleden-zijn (ij), toekomstig-zijn (x).

In deze drie „vlakken“ nu liggen drie daarmee corresponderende kwalitatief-verschillende soorten van handelingen, corresponderende met x, ij, z. Het zijn: 1e. direct waarnemen, 2e. direct herinneren, 3e. direct verwachten. Deze drie handelingswijzen zijn principieel verschillend van alle indirecte (niet-onmiddellijke) waarneming, of herinnering, of verwachting; indirect genoemd, omdat zij (in tegenstelling met de eerste drie, die immers direct of onmiddellijk waren) slechts kunnen plaats vinden door middel van concludeeren of reproduceeren, of associëren.

Let men daarbij dan op het lichaam, dat den achtergrond voor dit proces vormt (zie boven), dan is in elk ondeelbaar tijdpunt een over heden, verleden en toekomst zich verdeelend levens-totaal voorhanden. De grootte, de omvang van dit totaal evenwel laat zich, bij het verder gaan van het levensproces, opnieuw verdeelen in bepaalde richting. Immers, die omvang groeit, voor wat het vlak van het verleden aangaat en neemt af voor wat dat der toekomst betreft. Met de hoeveelheid van het in elk oogenblik reeds geleefde leven vermindert zich de hoeveelheid van het beleven-kunnen. De speelruimte van het leven-kunnen wordt meer en meer ingeperkt en geringer, maar de druk van het verleden wast en neemt toe.

De dood is nu, volgens Scheler, niet een bloot empirisch bestanddeel van onze ervaring. Neen, het behoort tot het wezen van de ervaring van elk leven, dat zij op den dood gericht is. De grens, die aan het levensproces door den dood gesteld is, is altijd door het levensproces zelf als wet gegeven.

Het is duidelijk, dat in deze beschouwing van Scheler, voor zoover ze hier ter sprake kwam, feitelijk nog niet geraakt is aan het bijbelsche probleem van het sterven als een bepaalde, gequalificeerde manier van uittrading uit dit leven. Wat Scheler tot nog toe opmerkte, handelde feitelijk slechts over het afloopen van bepaalde levensprocessen, afgedacht nog van de wijze, waarop dit geschiedt, n.l. al of niet als gevolg van vloek of verstoring. Wat Scheler in dergelijke beschouwingen opmerkt over oud worden, en verouderen, zou b.v. grootendeels te handhaven zijn, indien, om een voorbeeld te noemen, ieders leven bewust aangewezen was op een hem aangekondigd toekomstig punt des tijds, waarin het leven-van-nu zou moeten verlaten worden, laat ons zeggen op de manier van Elia's hemelvaart. Toch zou zulk een wijze van verlating van dit leven nog geen „dood“ kunnen heeten.

Het begrip „dood“ wordt nog wel door andere elementen geconstitueerd, b.v. door dat der verbreking, der verstoring en van het lijden. Om dus te weten, of Scheler inderdaad in strijd komt met Gen. 1—3, ook waar het den zondeval predikt, of met Rom. 5: 12, dat den dood als van-buiten-af-ingedrongen ziet, ja dan neen, moeten wij ons afvragen, wat hij van den zin van het lijden zegt.

Over den zin van het lijden zelf spreekt Scheler uitvoerig. Hij betoogt, dat alle lijden der creaturen een objectieven zin heeft. Er is een algemeen begrip, waaronder alle lijden kan worden gesubsumeerd. Het formele en algemeenste „Oberbegriff“ voor alle lijden is dan dat van het offer. Zoo is ook de dood in objectieven zin een offer. Het organische individu, zegt Scheler, heeft dit offer te brengen ter wille van de voortplanting der soort. De oorzaken van den dood hangen dan ook oorspronkelijk op het allernauwst samen met de oorzaken van die substantie- en kracht-verlozen, welke zelf weer met de voortplanting verbonden zijn. In gelijken zin is alle leed en smart een offer-ervaring van een deel ten bate van het geheel, en van het lagere

ter wille
feitelijk
probleem
Zoodra ma
offeredac
verder. H
het christ
op treffens
van het
lijden van

Op de
van het
offer over
ter wille
het lagere
op hoogte
die zulks
Met na
verhouding
relatie van
te maken
organismen
Voorts ka
persoonse
durft noem
kelingen d
sonen“ der
cultuurkri

Dit gezie
teekenis v
nu is de d
van de v
standhoud
„Steigerun

En van
een soort
hetzij zich
heele orga

Zoo nem
bouw van
Er is een
hierarchisc
heel“ in r
sleever dez
zakelijker

En zoo
barenswee
deze beide
zelfden zin
uit-groei
dit boven
berust op
waaruit a
zoo iets al
vidu, dat
stervensm
een teeken
sterving va

Voor Sel
pijn een k
dingen. De
de opbouw
levenseenh
met Schel
we verder
verband-lev
voortplant
zij de voor
meekomen
men uit d

Al word
paald, toch
den bijbel
smartel
king kom
proces bel
denis uitge
rie en de
wat de kw
den van
voor wat
hier alge
Doch de
bepaalde
rechtelijke
is Scheler
(hooge)pri
Schelers st
alle liefde
onderworpe
brengt, vin
alle offer
kop. Het
vanwege d
lief heeft,
Dwaans is,
gewin“. Da
lust, maar
van Goeth

Deze opv
leer; en d
die van he
zag, een
zin“ toe
Scheler, of
zin. De fig
Schelers b
wegnemen,
de fantasi

sterven. (V.)

ook Max Scheler
elijke positie in
enomenologische
7e wijzen slechts
derwerp in ver-
nste plaats aan
Van betekenis
in "Menschen",
ijn boek "Wesen
erhandeling over
spreekt hij zich
dood.

a betrekking tot
k op het volgen-

in noemen, doet
le, als een groep
igsphaenomenen,
menschen; 2e, als
structuur heeft,
verloopt aan een
te grootheid, die
or alle ondervin-

ge phase van het
arvan, heeft drie
het heden (x),

rie daarmee cor-
de soorten van
ij, z. Het zijn:
neren, 3e. direct
a zijn principieel
(niet-onmidd-
ing, of verwacht-
(in tegenstelling
et of onmidd-
vinden door
ceeren, of asso-

, dat den achter-
n), dan is in elk
verleden en toe-
voorhanden. De
enwel laat zich,
proces, opnieuw
rs, die omvang
verleden aan-
toekomst be-
oogenblik reeds
hoeveelheid van
van het leven-
markt en geringer;
n neemt toe,
et een bloot em-
g. Neen, het be-
van elk leven,
ens, die aan het
is altijd door het

ving van Scheler,
feitelijk nog niet
van het sterven
er van uittreding
e opmerkte, han-
en van bepaalde
de wijze, waarop
lg van vloek of
e beschouwingen
ouderen, zou h.v.
n, om een voor-
aangewezen was
g punt des tijds,
verlaten worden,
lia's hemelvaart-
ng van dit leven

or andere elemen-
verbreking, der
dus te weten, of
st Gen. 1-3, ook
st Rom. 5:12, dat
n ziet, ja dan
van den zin van

reekt Scheler uit-
er creaturen een
een begrip, waar-
sumeerd. Het for-
voor alle lijdens
de dood in objec-
he individu, zegt
ter wille van de
n van den dood
allernauwst samen
i kracht-verliezen,
g verbonden zijn,
een offer-ervaring
en van het lagere

ter wille van het hogere. Lijden en dood zijn dan ook feitelijk geen „skandala“ (struikelblokken) voor het probleem der theodicee. Want het is juist omgekeerd. Zoodra men maar lijdens en dood subsumeert onder de offergedachte, brengt men het probleem der theodicee verder. Hierin ziet Scheler dan ook de betekenis van het christelijke geloof, dat immers z.i. deze offer-idee op treffende wijze naar voren bracht door zijn prediking van het barmhartige, vrije, plaatsbeksleedende offer lijdens van God zelf in Christus.

Op de vraag nu, wat dan eigenlijk wel de inhoud van het begrip „offer“ is, antwoordt Scheler, dat het offer overal optreedt, waar het mindere schade lijdt ter wille van het meerdere. Indien op het niveau van het lagere een schade geleden wordt, die tegelijkertijd op hooger terrein iets goeds in het aanzijn roept, en die zulks noodzakelijkerwijze doet, dan is er het offer.

Met name treedt het offer volgens Scheler op in de verhouding tusschen „deel“ en „geheel“. Met zulk een relatie van „deel“ en „geheel“ heeft men bijvoorbeeld te maken bij alle dusgenaamde „levens-eenheden“ (cel-organisme; organisme en sociaalbiologisch totaal). Voorts kan ze ook aanwezig zijn bij alle geestelijke persoonseenheden in hun verhouding tot wat Scheler durft noemen de „totaliteitspersonen“, waarvan de enkelingen dan weer „leden“ zijn. Bij die „totaliteitspersonen“ denkt Scheler dan aan naties, staten, kerken, cultuurkringen.

Dit gezichtspunt brengt dus de bepaling van de betekenis van den „dood“ weer een stap verder. Want nu is de dood te zien als een offer, niet alleen ter wille van de voortplanting, maar ook ter wille van de instandhouding, de bewaring, resp. de ontwikkeling of „Steigerung“ van het soortgeheel.

En van het lijdens geldt dan hetzelfde. De smart is nu een soort van dood-in-het-klein. Het deel offert daarin hetzij zichzelf, hetzij zijn bloei, ter wille van het gehele organisme.

Zoo nemen lijdens en dood hun plaats in, in den opbouw van het al, en dit naar „wezensnoodwendigheid“. Er is een kwalitatieve differentiatie, er is een zekere hiërarchisering en taakverdeling, van het vitale „geheel“ in relatie tot zijn deelen. Hoe sterker en intensiever deze differentiatie etc. optreden, des te noodzakelijker en onvermijdelijker worden leed en dood.

En zoo worden feitelijk tusschen de stervens- en barenswaarden de grenzen uitgewischt, gelijk ook tusschen deze beide en alle groei-krampen. Ze hebben alle denzelfden zin. Evenals de voortplanting een boven-zichzelf-uitgroeien van het individu heeten kan, doch deze groei, dit boven-zich-zelf-uitkomen, zelf op zijn beurt weer berust op voortplanting van de intra-individuele cellen, waaruit een orgaan is samengesteld, zoo is de dood zoo iets als een groei-kramp in het leven van het individu, dat boven zichzelf uitgroeit. Geboortepijn en stervenssmart zijn beide een offer, al is dan de eerste een teeken van nieuwen opbloei, de tweede van de afsterving van het leven.

Voor Schelers begrip is dus de factor van dood en pijn een kwestie van de vorming van nieuwe verbanden. Deze is op haar beurt weer een werking van de opbouwende, elkaar zoekende erotische krachten der levens-eenheden (of monaden). Hier liggen associaties met Schelers begrippen over sympathie en liefde, die we verder laten rusten. Liefde is oerkracht van alle verband-legging voor wat de ruimte aangaat, en van voortplanting voor wat den tijd betreft. Daarom scheidt zij de voorwaarden voor het „offer“ in den met haar meekommenden dood, en in de pijn. Pijn en dood stammen uit de liefde.

Al wordt nu het begrip „liefde“ hier erotisch bepaald, toch is ook zóó deze opvatting van Scheler met den bijbel in strijd. Hier wordt immers een pijnlijke, smartelijke ondervinding als eenig in aanmerking komende manier van beëindiging van het levensproces behandeld, en over alle mogelijke levensgeschiedenis uitgebreid. De diepe kloof tusschen Schelers theorie en de Schrift laat zich constateeren niet alleen voor wat de kwestie van de voorwaarden van het intreden van dood en pijn in de wereld betreft, maar ook voor wat het offerbegrip aangaat. Het offer wordt hier algemeen gemaakt. Het is natuur-phaenomeen. Doch de „priester“, die niet krachten biologisch bepaalde „verbanden“, doch vanwege ambtelijk-rechtelijke „verbonden“ offert, al ware het ook zichzelf, is Scheler onbekend. Ja, eigenlijk wordt zulk een (hooge)priester hier onmogelijk gemaakt. Immers, op Schelers standpunt is alle lijdens plaatsbeksleedend, en alle liefde offerliefde. Een offer, dat den rechts vloek onderworpen is, en dit „eindeutig“ tot uitdrukking brengt, vindt in dezen krachten-cyclus geen plaats. Want alle offer is nu „zweideutig“. Alle offer heeft een Januskop. Het weent, maar lacht tegelijk. Het eerste dan vanwege de prijsgeving van het leven voor hetgeen men lief heeft, en het tweede vanwege de levensvreugde. Dwaas is, wie niet zou zeggen: „Het sterven is mij gewin“. Daarom is ook de voortplantingsacte de hoogste lust, maar tevens (en hier volgt Scheler de opvatting van Goethe), de eerste oorzaak van den dood.

Deze opvatting leest Scheler in de Christelijke lijdens-leer, en daarom acht hij deze dan ook in strijd met die van het O.T., dat in het lijdens een rechtshandeling, een straf-lijdens, waaraan „Justificatie“ toe te kennen viel. Het Christendom, zoo zegt Scheler, ontdeed lijdens en offer van dezen justificatie-zin. De figuur van Christus' lijdens is dan ook voor Schelers besef schoon, niet, doordat het den vloek zou wegnemen, doch wijl het den oud-testimentischen waan, de fantasie van een aan het lijdens inhaerent vloek-

moment verbreekt en ontkent. Hij drukt het zóó uit: de groote paradoxie van het Jodendom, wanneer het spreekt over den lijdenden rechtvaardige, verdwijnt als een druppel in de zee in het beeld van het schuldellooze lijdens van een mensch, die tevens God is voor vreemde schuld, een mensch, die tevens God is, en dus de vrijheid van het offer, van alle offer weer laat zien. In Christus' lijdens wordt de vrijheid van het offer, en tevens van alle offer getoond. Het offer is geen zaak van rechts-voldoening, doch van vrije liefde.

Deze lijdens-dialectiek heeft dus grondig afgerekend met alle vooronderstellingen van de openbaring der Schrift inzake den zondeval, en van Rom. 5:12. Volkomen consequent is het dan ook, als Scheler zegt: „de zondeval is slechts het grensbegrip dezer lijdens-dialectiek“.

K. S.

Verloving.

Dezer dagen viel mijn oog nog eens op drie uitspraken over een onderwerp, dat gewoonlijk de belangstelling van jonge menschen heeft: verloving.

De eerste was een stelling, in de dissertatie van Dr. S. P. Dee. Ze luidt: „Verbrekinge ener verloving is strijdig met den geest van het zevende gebod“. Ieder begrijpt dat, als deze stelling waarheid bevat, het aantal zonden tegen het zevende gebod belangrijk stijgt.

De tweede uitspraak vindt men in „De Schatkamer“, Juni 1918, alwaar in een levensbericht van wijlen Prof. Dr. P. A. E. Sillevius Smitt gezegd werd, dat genoemde hoogleraar aan allen, die met de herderlijke zorg waren belast, dezen wenk gaf: „Bij verloving van een lidmaat der kerk met een ongehoovige, is het ongeoorloofd om door het kerkelijk vermaan aan te dringen op verbreking der verbintenis, en dus ook, om slechts onder beding dier verbreking toe te laten tot het doen van belijdenis des geloofs“. Dat dit de opvatting van Prof. Sillevius Smitt geweest is, werd ons althans verzekerd door Dr. D. van Popta, destijds te Bunnik.

En de laatste uitspraak, die ik op het oog had, is te vinden in het werk van Prof. Dr. W. Geesink, „Van 's Heeren Ordinantiën“, IIe, 221; we lezen daar: „Leidt het op elkander verliefd worden tot een verloving, waarvan het doel altijd het huwelijk moet zijn, Christelijke jongelieden zullen den ernst van een zoodanige verbinding verstaan. Zij zullen niet alleen op elkanders uitwendig-lichamelijke, maar ook op elkanders innerlijk-geestelijke eigenschappen zien, en daarbij ook, of er eenheid van geloofsovertuiging is... Het afraken van een verloving is echter in vele opzichten te betreuren... Zeker, de verloving moet dienen om elkander nader te leeren kennen; maar om zichzelf het smartelijke, het krenkende van een verbroken verloving te besparen, zij men uiterst voorzichtig met het aangaan van, hoede men zich voor overijde verloving. Naar wat zijn moet, mag de verloving alleen eindigen in het huwelijk, in den echt“. Tot zoover Prof. Geesink.

Opzettelijk legde ik deze drie citaten naast elkander, omdat ze elkaar kunnen aanvullen. „Naar wat zijn moet“, aldus Prof. Geesink, „mag de verloving alleen eindigen in het huwelijk“. De hoogleraar wil zeggen: als alles goed was, dan moest het vanzelf steeds zóó gaan. En dat zal onder ons wel niemand betwijfelen, die huwelijk en verloving als ernstige zaken opneemt. Voor ons is een verloving meer dan een soort kennismaking, iets hoogers dan een „proefneming“; waartoe trouwens anders de openlijke aankondiging van verloving? Verloving is wel degelijk, indien ze zuiver wordt opgevat, een wederzijdsche belofte van trouw voor het leven. Ze mag dus niet worden gesloten, voordat de wederzijdsche kennismaking wel zoover gevorderd is, dat men gelooft te weten, wat men aan elkaar heeft.

Toch neemt dit niet weg, dat men zich niet los maken kan van de algemeene opvattingen, die in onze omgeving gelden, en dus de sociale rechtsgeldigheid der verloving mede bepalen. De verloving staat nu eenmaal niet met een huwelijk gelijk. In het huwelijk zelf leggen wij het zwaartepunt; niet in de verloving. En daaruit volgt dan m.i., dat, wie eenmaal een zondige verloving aanging, wel degelijk verplicht is, die te verbreken. Een zondige verloving is h.v. een belofte van trouw aan wie God niet dient. Aan wie vreemd blijft aan het leven der kerk. Zulk een verloving is zelf een zonde tegen het 7e gebod; want het huwelijk (en dus ook de verloving) bedoelt niet alleen lichamelijke en maatschappelijke eenheid, doch bovenal eenheid des geestes. Wie eenmaal een verbintenis zich heeft voorgenoemen, waarbij onmogelijk is eenheid des geestes, eenheid van geloof, die moet — als dat nog kan — die dwaling herroepen.

Overigens bedenke men steeds: lichtvaardige verbrekinge ener verloving is strijdig met „den geest“ van het 7e gebod. Maar vóór deze stelling ga de andere: lichtvaardige verloving zelf is strijdig met het zevende gebod.

Voordat men dus, om op een eerste dwaling terug te komen, „gebruik maken“ moet van het feit, dat de sociaal bepaalde algemeene opvatting der verloving ons de kansen biedt tot het ontkomen aan den strik van een definitieve dwaling (een ellendig huwelijk), binde men zich aan de christelijke opvatting der verloving; want dan kan met vreugde haar verbreking als zonde tegen het zevende gebod bij voorbaat erkend worden.

K. S.

Schut uw Heem!

De Heemschutbeweging is u natuurlijk welbekend. Zij vond haar geestelijken vader in Victor de Stuers, die als een paladijn der schoonheid in ons parlement de lans brak voor het Hollandsch-eigene in stedenbouw en landschapsbeeld. Lang een éenling, heeft zijn streven vrucht gedragen en wordt thans door de vereeniging van dien naam voortgezet. Het gaat daarin maar niet om het behoud van den Zaanschen Molen en van de Urker Broek. Het gaat tegen den confectiebouw met zijn karakterlooze straten, het gaat tegen de nivelleeringszucht die Amsterdam en Moskou, Den Haag en Parijs wil gieten uit één vorm, wil maken naar het gipsmodel van zuiver-materiële behoeften. Schut uw Heem! wil dus niet zeggen: conserveer al het bestaande, maar restaureer in den oorspronkelijken stijl en bouw uit naar nationaal motief!

In deze leuze vinden wij ook een schoon parool voor den strijd op het breede terrein des levens. Wij willen geen confectie-volk zijn, of de coupeurs den naam dragen van Marx of van Hitler, maar wij willen schutten den Hollandschen Heem, wij willen restaureeren in den Calvinistischen stijl, waarin wij eenmaal groot zijn geweest.

Het is op de steigers echter uitkijken wat de klok slaat. Niet iedere tas steenen is geschikt materiaal en er zijn wel aannemers, die juist beentnemers mochten genoemd worden. Bijv. op de steigers loopt glunderend rond de liberale architect. Het is hoogst merkwaardig dat hij letterlijk niets heeft geleerd. Dezelfde eigenwaan, die hem vroeger deed pochen het denkend deel der natie uit te maken, doet hem nu elken goeden maatregel een liberalen maatregel noemen en elk groot staatsman als feitelijk een liberaal voorstellen. Evenals in de oude verkiezingsdagen heeft hij ook thans de witte das omgestrikt en doet zich als de vriend der kerk voor. Maar wij vergeten den strijd onzer vaders niet. Wij vergeten niet, dat de liberaal den Bijbel van de school heeft genomen. (Wij vergeten niet, dat hij in elken strijd voor huwelijks- en zedelijkheid de zijde koos van den socialist. Wij vergeten niet, dat hij in sarcasme jegens het Calvinisme vaak den rooden neef de loef heeft afgestoken. Niet van den liberalen en zijn theorieën wachten wij de redding van onzen Heem, maar van de beproefde beginselen der Vaders. Nationaal willen wij zijn, maar niet in den geest van 1813 en 1848, maar in den geest van Marnix en Groen!)

Een erger gevaar vormt de fascist. Wij vergeten niet, dat er ook goede dingen in zijn credit geschreven mogen worden. Zijn geloof in zijn beginselen, zijn moed om te strijden, zijn consequent willen doortasten tot de wortelen van het kwaad, zijn stellen van het geslacht boven de persoonlijkheid, het zijn alles dingen, die wij in hem waardeeren kunnen. Maar zoo min wij voor Koning Demos wenschen te knielen, zoo min willen wij aan eenig mensch, noch aan eenig ras de aanbidding brengen, die alleen toekomt aan den Koning der Eeuwen! Wij willen geen nationaal-socialisten, maar nationaal-calvinisten zijn! Wij laten de Kerk niet gelijkschakelen! Die gelijkschakeling hebben wij niet aangenomen uit de hand van Oranje, wij denken er niet over die aan te nemen uit de handen van Mussert! Wij willen de Overheid niet tot Opperschoolmeester, wij willen geen Staatsopvoeding. Wij laten onze 25000 jonge mannen en onze 25000 jonge vrouwen, onze 12000 knapen en onze 9000 jonge meisjes, vereenigd in onze jeugdbonden, niet omvormen tot Mussert-Jeugd!

Daarom roepen wij bij het naderen van de stembus elkander toe: Schut uw Heem!

O, er is geen twijfel aan of wij hebben in vele opzichten retour gemaakt in den grootschen strijd onzer vaders om 't gansche leven te leggen aan de voeten van den Christus. Maar wij willen onze wapenen weer scherp slijpen! Wij willen ons opnieuw bewust instellen op onze eigen beginselen! Wij willen weer de kreet aanheffen: Tegen Staats-socialisme en tegen Volkssouvereiniteit! Wij willen in de maatschappij geen knieval doen voor den Mammon en evenmin voor de Massa. Wij zoeken niet naar allerlei vreemde monturen, waarin de losse steenen van het maatschappij-leven zouden moeten worden gezet. Toch willen wij een maatschappij en geen maalstroom! Wij willen politiek en sociaal leven uit het Verbond en ons volk terugroepen tot het Verbond. In de Buitenlandsche politiek willen wij onze veiligheid zoeken in de trouw van den Potentaat der Potentaten. In binnenlandsch beleid staan naar de Gerechtigheid, die een volk verhoogt!

Zoo willen wij in de politiek ons volk spreken van Góð. Die de volken bemint en hen roept onder den scepter van den Christus.

N. B.